

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

РЕГІОНАЛЬНА ТА НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

**Методичні рекомендації
до виконання практичних завдань
та самостійної роботи студентів
спеціальності 291 "Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2021**

УДК 327:[351.86+351.746.1](072)

Р32

Укладач Г. А. Іващенко

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу.

Протокол № 1 від 25.08.2020 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Регіональна та національна безпека [Електронний ресурс] :
Р32 методичні рекомендації до виконання практичних завдань та самостійної роботи студентів спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" першого (бакалаврського) рівня / уклад. Г. А. Іващенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 32 с.

Подано методичні рекомендації до виконання практичних завдань і самостійної роботи студентів, рекомендовану літературу для використання під час їхнього виконання. Практичні завдання розроблено для розуміння сутності національної, регіональної, колективної, міжнародної, глобальної безпеки.

Рекомендовано для студентів спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 327:[351.86+351.746.1](072)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2021

Вступ

Активізація сучасних викликів і загроз у світі диктує необхідність вивчати, аналізувати й обмірковувати питання безпекознавства на глобальному, регіональному та національному рівні. Перед людством стоять питання, які потребують термінового вирішення, а саме: екологічні, демографічні, технологічні, економічні та політичні. Найбільш гострі проблеми глобального світу: демографічний вибух, людство на межі екологічних катастроф, проблеми ядерного стримування, значний економічний розрив між передовими країнами та країнами, які розвиваються, "гібридні" війни, політична нестабільність міжнародних відносин, військові конфлікти, незаконні анексії територій. Виникає необхідність глибокого розуміння всіх цих питань, їхнього моніторингу та систематизації, а також знаходження шляхів вирішення.

Вивчення навчальної дисципліни дає можливість студентові набути досвіду проведення оцінювання й аналізу питань забезпечення глобальної, міжнародної, колективної, регіональної та національної безпеки. Дасть змогу зрозуміти місце України в сучасному геополітичному просторі та її можливості захисту своїх інтересів.

Для засвоєння теоретичного матеріалу з навчальної дисципліни "Регіональна та національна безпека" передбачається проведення практичних занять із застосуванням активних форм і методів навчання. Практичні заняття проводяться у вигляді занять в аудиторії та комп'ютерному класі й будуються на закріпленні матеріалів лекційного курсу і результатів самостійної роботи студентів з літературою щодо проблем регіональної та національної безпеки.

На заняттях студентам надається можливість активної участі в обговоренні теоретичних питань і напрацювання практичних навичок шляхом вирішення типових завдань. У результаті студенти оволодіють такими компетентностями:

здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянина України;

здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному;

здатність вирішувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень;

здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин і зовнішньої політики держав;

здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті й місце в них України;

усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

здатність працювати в міжнародному контексті.

Результати навчання, які очікується отримати:

знати та розуміти природу міжнародних відносин і регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені й діяльності інших учасників міжнародних відносин;

розуміти та відстоювати національні інтереси України у міжнародній діяльності;

знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення й реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень;

знати природу та характер взаємодій окремих країн і регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях;

знати й розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівнях, знати природу та підходи до вирішення міжнародних й інтернаціоналізованих конфліктів;

досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів і міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.

Методичні рекомендації до виконання практичних завдань та самостійної роботи студентів за темами

Змістовий модуль 1

Проблеми безпеки в сучасних міжнародних відносинах

Тема 1. Сутність безпеки в міжнародних відносинах

Практичні завдання за темою 1

Практичне завдання 1.1. Кожний студент академічної групи має створити кросворд за видами безпеки: силова; воєнна; міжнародна; психологічна; інформаційна; демографічна; фінансова; економічна; глобальна; національна; колективна; регіональна; боргова; продовольча, кібернетична та інші. В кросворді має бути зашифровано від 10 слів.

Методичні рекомендації до виконання практичного завдання

Кросворд (англ. crossword – перетин слів) – це гра-завдання, яка полягає у вписуванні літер у перехресні рядки клітинок накресленої фігури так, щоб за горизонталлю та вертикаллю вийшли загадані слова.

У кросворді має бути зашифровано мінімально 10 слів, максимально – 20 слів, які стосуються видів безпеки. Також необхідно вказати інформаційне джерело, яким студент користувався.

Нижче наведено приклади визначень слів, на основі яких студенти мають сформулювати кросворд. Набір і розміщення слів у кросворді кожного студента буде різним, але всі слова обов'язково мають стосуватися видів безпеки. Студенти мають використовувати ці та інші слова в кросворді, які пов'язані з видами безпеки.

Воєнна безпека держави – це наукова категорія, складова національної безпеки, яка визначає стан захищеності національних інтересів, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності держави від посягань із застосуванням воєнної сили.

Колективна безпека – це система співробітництва держав з метою спільної боротьби проти агресії.

Регіональна безпека – це забезпечення безпеки населення, природи та господарства регіону в процесі різноманітної діяльності людей; захист

життєво важливих інтересів розвитку регіону та його населення від різноманітних загроз.

Національна безпека України – це комплекс законодавчих та організаційних заходів, спрямованих на постійну захищеність життєво важливих інтересів людини та громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності й оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної й інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики й пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі й підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості й сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики й енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних і водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології та довкілля й інших сферах державного управління під час виникнення негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам.

Психологічна безпека – це стан психологічної захищеності, а також здатність людини і середовища відбивати несприятливі зовнішні та внутрішні впливи.

Кібернетична безпека (кібербезпека) – це стан захищеності критичних об'єктів національної інформаційної інфраструктури та окремих її складових, за якого забезпечується їхнє стале функціонування і розвиток, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація кібернетичних загроз в інтересах людини, суспільства, держави.

Самостійна робота за темою 1

Кожний студент академічної групи має створити словник за видами безпеки: державна; політична; воєнна; гуманітарна, психологічна, технологічна, екологічна, інформаційна, демографічна, фінансова, економічна, національна, колективна, регіональна, боргова, продовольча та інші.

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Кожний студент академічної групи має створити словник за видами безпеки. Приклад оформлення словника наведено в табл. 1.1. В словнику мінімально має бути 15 слів, максимально – 20 слів.

Таблиця 1.1

Словник за видами безпеки (приклад)

Вид безпеки	Визначення	Інформаційне джерело
Военна безпека держави	Наукова категорія, складник національної безпеки, яка визначає стан захищеності національних інтересів, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності держави від посягань із застосуванням воєнної сили	https://uk.wikipedia.org

Сформований словник для перевірки надається в електронному вигляді.

Література: [3; 5; 7].

Тема 2. Глобальна безпека

Практичні завдання за темою 2

Практичне завдання 2.1. Студенти мають підготувати доповіді та презентації за темами:

1. Основні фактори, які впливають на глобальну безпеку.
2. Глобальні виклики міжнародній і національній безпеці.
3. Цілісність сучасного світу та школи глобалістики.
4. Демографічні проблеми людства та шляхи їхнього вирішення.
5. Екологічні проблеми людства та шляхи їхнього вирішення.
6. Світова продовольча безпека.
7. Тероризм як загроза глобальній і національній безпеці.
8. Ядерна зброя та проблеми ядерного стримування.

Методичні рекомендації до виконання практичного завдання

Для доповіді регламент – 8 хвилин. Доповідь має бути науково-обґрунтованою, з висновками. В доповіді необхідно виділити основні фактори,

які впливають на проблемні питання. Доповідь супроводжується презентацією 6 – 8 слайдів. Презентація виконується в програмі Power Point.

Нижче наведено основні визначення та фактори, на які необхідно звернути увагу під час підготовки доповідей і презентацій.

За темою 1 "Основні фактори, які впливають на глобальну безпеку" ті студенти, які будуть готувати доповіді, мають акцентувати увагу саме на глобальних проблемах сучасності. Глобальні проблеми сучасності – це проблеми, які є загальносвітовими, такими, що зачіпають інтереси всіх держав і націй, класів, соціальних груп, політичних партій, кожної людини зокрема. Фактично, це сукупність суперечливих процесів, які становлять зміст сучасної кризи світової цивілізації. Ці проблеми створюють загрозу розвитку та навіть існуванню всіх країн світу і потребують для відвернення цих катастрофічних наслідків спільних зусиль.

За темою 2 "Глобальні виклики міжнародній і національній безпеці" студент має чітко розмежувати виклики міжнародній та національній безпеці. Виклики міжнародній безпеці необхідно описувати в рамках концепції "кооперативної безпеки", яка виникла з метою подолати проблеми, що постали перед світовою спільнотою після завершення "холодної війни". Це пов'язано зі зростаючою взаємозалежністю країн унаслідок глобалізації, зростання кількості претендентів на монополію в міжнародній політиці.

За темою 3 "Цілісність сучасного світу та школи глобалістики" студент має описати такі школи глобалістики, як:

- школа універсального еволюціонізму;
- школою глобальної екології;
- контрольованого глобального розвитку;
- міжнародної політичної економії.

Необхідно розкрити основні наукові положення та особливості формування наведених шкіл глобалістики.

За темою 4 "Демографічні проблеми людства та шляхи їхнього вирішення" під час підготовки доповіді студент має звернути увагу на такі аспекти проблеми, як: проблеми відтворення населення; проблеми старіння нації у розвинених країнах; демографічна політика країн; демографічний дисбаланс.

За темою 5 "Екологічні проблеми людства та шляхи їхнього вирішення" необхідно розмежувати екологічні проблеми:

атмосферні (забруднення атмосфери: радіологічне, хімічне, механічне, теплове);

водні (виснаження і забруднення поверхневих і підземних вод, забруднення морів і океанів);

геолого-геоморфологічні (інтенсифікація несприятливих геолого-геоморфологічних процесів, порушення рельєфу та геологічної будови);

ґрунтові (забруднення ґрунтів, ерозія, дефляція, вторинне засолення, заболочування й ін.);

біотичні (зменшення рослинності, деградація лісів, пасовищна (екологія) дигресія, скорочення видової різноманітності та ін.);

комплексні (ландшафтні) – запустинювання, зниження біорізноманітності, порушення режиму природоохоронних органів.

За темою 6 "Світова продовольча безпека" під час формування доповіді та презентації необхідно звернути увагу на те, що на рівень продовольчої безпеки в окремій країні впливає декілька факторів: обсяги виробництва, погодні умови, географічне розташування та багато інших, навіть корупція. З огляду на це, розрахунок рівня продовольчої безпеки потребує врахування одразу багатьох факторів та виводу на їхній основі певного загального рейтингу.

За темою 7 "Тероризм як загроза глобальній і національній безпеці" студент має звернути увагу на розмежування терору, тероризму та державного тероризму. Терор – насильство влади з її державним апаратом проти народу з метою придушення не тільки опозиції, а й усього загалу, з метою викликати жах і змусити полишити думки про спротив. Інакше кажучи, терор – це насилля з боку наділеного владними повноваженнями ("сильніших").

За темою 8 "Ядерна зброя та проблеми ядерного стримування" звернути увагу на визначення ядерної зброї та особливості ядерного стримування країн у світі. Ядерна зброя істотно відрізняється від інших видів озброєння як масштабами, так і характером ураження. На відстані близько кілометра від центру вибуху відбуваються суцільні руйнування та знищується все живе поза укриттями. Насамперед така дія зумовлена тим, що потужність ядерного вибуху набагато більша, ніж будь-якого боєприпасу, створеного на основі хімічної вибухівки.

Стимування – це загроза застосування сили з метою розохочення опонента здійснювати небажані дії. Цього можна досягти загрозою помсти (стримування покаранням) або позбавленням опонента цілей ведення війни (стримування відмовою).

Самостійна робота за темою 2

Завдання: студенти мають підготувати доповіді та презентації за темами:

1. Розкрийте сутність та зміст поняття "державна безпека країни".
2. Наведіть основні фактори, які впливають на стан державної безпеки країни.
3. На основі яких показників доцільно аналізувати стан державної безпеки країни?
4. Наведіть приклади країн з низьким і високим рівнем державної безпеки.
5. Проаналізуйте стан забезпечення безпеки Сирії за презентацією.

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Створення нової презентації PowerPoint:

1. Відкрийте програму PowerPoint.
2. Виберіть дію.
3. Виберіть елемент "Нова презентація", щоб створити презентацію з самого початку.
4. Виберіть один із шаблонів.
5. Виберіть елемент "Огляньте разом", а потім натисніть кнопку "Створити", щоб переглянути поради з роботи в програмі PowerPoint.
6. Виберіть слайд, за яким потрібно вставити новий.
7. Виберіть "Основне" > "Створити слайд".
8. Виберіть макет і введіть потрібний тип у списку, який розкривається. Кількість слайдів має бути від 6 до 12. Інформація подана на слайдах має бути подана в діловому стилі.

Література: [4; 5; 7; 17].

Тема 3. Міжнародні конфлікти та війни як основна загроза регіональній безпеці

Практичні завдання за темою 3

Практичне завдання 3.1. Студенти працюють у малих групах по 3 – 4 студенти. Кожна підгрупа обирає країну (табл. 3.1) та готує доповідь і презентацію щодо забезпечення безпеки цієї країни.

Перелік рекомендованих країн для аналізу

Перша підгрупа студентів	Друга підгрупа студентів	Третя підгрупа студентів
КНР Чехія Естонія Німеччина	Велика Британія Туреччина Україна Японія	США Бразилія Угорщина Польща

Методичні рекомендації до виконання практичного завдання

Студенти акцентують увагу на інститутах, які забезпечують безпеку та основних нормативно-правових актах.

Необхідно розкрити місце країни на міжнародній політичній арені: до яких організації вона входить; як позиціонує себе в світі та регіоні; які взаємовідносини з Україною та з іншими країнами, зокрема сусідніми країнами.

Державна безпека – це стан захищеності державної влади, суверенітету, територіальної цілісності, обороноздатності, спокою людей (народу), громадської злагоди, довкілля, національної та релігійної рівності.

У табл. 3.2 наведено форму для представлення результатів.

Форма для представлення результатів аналізу безпеки країн в презентації

Тенденції, переваги та загрози	Фактори	Інструментарій
Позитивні тенденції		
Опис тенденції та її впливу	Фактори впливу	Методи/механізми/інструменти збереження позитивної тенденції
Негативні тенденції		
Опис тенденції та її впливу	Фактори впливу	Методи/механізми/інструменти мінімізації негативної тенденції
Переваги країни		
Опис переваги	Фактори впливу	Методи/механізми/інструменти збереження переваги
Загрози для країни		
Опис загрози	Фактори впливу	Методи/механізми/інструменти мінімізації загроз

Самостійна робота за темою 3

Оберіть країну за регіонами (Південної Америки, Північної Америки, Європи, Азії). Необхідно розкрити місце країни (за вибором) на міжнародній політичній арені: до яких провідних міжнародних організації вона входить, як позиціонує себе в світі та регіоні, які акценти відносин з іншими країнами, зокрема, сусідніми. Розкрийте пріоритети зовнішньої політики країни.

Спробуйте виявити та систематизувати тенденції розвитку сучасних міжнародних відносин щодо питань забезпечення безпеки. Проаналізуйте участь обраної країни в світових безпекових питаннях.

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Проаналізуйте чи входить обрана країна до таких міжнародних організацій: Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Міжнародне агентство з ядерної енергії (МАГАТЕ), Міжнародна організація праці (МОП), Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), Рада Європи (РЄ), ЮНЕСКО (ООН з питань освіти, науки і культури), Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ) та інших.

Проаналізуйте взаємовідносини обраної країни з Україною, відповівши на запитання:

1. Чи не було конфліктів з нашою країною?
2. У яких сферах взаємодіють країни?
3. У який спосіб обрана країна підтримує Україну на міжнародній політичній арені? Наведіть приклади.

Проаналізуйте, як позиціоную себе обрана країна на політичній арені світу: чи це країна-лідер (якщо так, то в яких сферах), чи це країна з високим рівнем дипломатії (наведіть приклади).

Література: [4; 5; 9; 13].

Тема 4. Роль міжнародних організацій у формуванні та трансформації системи міжнародної безпеки

Практичні завдання за темою 4

Практичне завдання 4.1. Охарактеризуйте динаміку створення та історичні тенденції змін сутності міжнародних організацій: ООН, МАГАТЕ, МОП, ОБСЄ, РЄ, ЮНЕСКО, ВОІВ.

Методичні рекомендації до виконання практичного завдання

Студенти готують доповіді на 5 хвилин.

Далі наведено для прикладу питання, на які необхідно звернути увагу під час підготовки доповіді щодо ООН:

1. Загальна характеристика, цілі, принципи та функції діяльності Організації Об'єднаних Націй.
2. Членство в ООН, формування бюджету ООН, офіційні умови організації.
3. Міжнародні проблеми економічного характеру, які вирішує ООН.
4. Регіональні комісії ООН. Спеціалізовані установи ООН
5. Організаційно-функціональна структура ООН. Головні органи ООН: Генеральна Асамблея (ГА), Рада безпеки (РБ), Економічна і соціальна рада (ЕКОСОП), Рада з опіки (РО) Міжнародний суд, Секретаріат.

Практичне завдання 4.2. Проаналізуйте історію створення, цілі та принципи діяльності ООН. Систематизуйте основні складові організаційно-функціональної структури ООН. Наведіть основні цілі та функції фондів, програм і робочих органів ООН.

Методичні рекомендації до виконання практичного завдання

Студенти готують доповіді на 5 хвилин. При цьому необхідно акцентувати увагу на таких питаннях:

1. Фонди, програми та робочі органи ООН Участь України в діяльності ООН.
2. *Регіональні комісії.* Європейська економічна комісія ООН (ООН / ЕЕК), Економічна та соціальна комісія для Азії і Тихого океану (ЕСКАТО), Економічна та соціальна комісія ООН для Західної Азії (ЕСКЗА), Економічна комісія для Латинської Америки і країн Карибського басейну (ЕКЛАК), Економічна комісія для Африки (ЕКА).
3. *Фонди, програми та робочі органи ООН:* Фонд розвитку інвестицій, Конференція ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД), Орган обслуговування проєктів, Програма розвитку ООН (ПРООН), Програма ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП), Всесвітня продовольча програма (ВВП), Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ).
4. *Спеціалізовані установи ООН:* Міжнародна організація праці (МОП), Продовольча і сільськогосподарська організація (ФАО), Організація з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Організація з промислового розвитку (ЮНІДО) та інші.

5. *Автономні організації, пов'язані з ООН:* Міжнародне агентство з атомної енергетики (МАГАТЕ), Міжнародна рада з контролю за наркотичними засобами, Міжнародний торговий центр (МТЦ), Всесвітня торгова організація (ВТО), Всесвітня організація з туризму (ВОТ).

6. *Україна в системі ООН і міжнародних організаціях.* Історія та сучасність. Україна та міжнародні організації. Україна та спеціалізовані установи ООН. Пріоритетні сфери діяльності ООН для України.

Практичне завдання 4.3. Ключову роль у сучасній системі міжнародних відносин відіграють незалежні національні держави (nation-states), які є основними суб'єктами системи міжнародної безпеки. Проте, нині держави не є єдиними акторами на міжнародній арені. У ХХ столітті у міжнародних відносинах стали брати її нові суб'єкти – міжнародні організації (МО) є об'єднаннями суверенних національних держав, що утворюються на основі багатосторонніх міжнародних договорів і у відповідності з міжнародним правом для досягнення певних цілей. Щодо системи міжнародної безпеки, то основними завданнями міжнародних організацій, які є її елементами, є забезпечення безпеки й підтримання миру.

Яке місце міжнародних організацій в системі міжнародної безпеки?

Методичні рекомендації до виконання практичного завдання

Студенти готують доповіді. Під час підготовки доповідей акцентуйте увагу на тому в яких аспектах своєї діяльності міжнародні організації забезпечують міжнародну безпеку. Необхідно проаналізувати роль держав світу та міжнародних організацій в забезпеченні міжнародної безпеки. Наведіть приклади міжнародних організацій, діяльність яких допомагає забезпечувати регіональну безпеку в країнах Африки, Південної Америки, Північної Америки та Європи.

Практичне завдання 4.4. Розкажіть, чому держави делегують певні завдання й обов'язки міжнародним організаціям, а не взаємодіють безпосередньо. Обґрунтуйте основні вигоди держав від делегування компетенції міжнародним організаціям.

Методичні рекомендації до виконання практичного завдання

Презентація доповідей на попередньо обрану тему в контексті теми практичного заняття передбачає виступ студента (не більше 10 хвилин)

із підготовленою презентацією доповіді за заданою темою. Позитивну оцінку студент отримує в разі обґрунтованої вичерпної доповіді з висвітленням основних положень у вигляді презентації.

До кожної доповіді готується альтернативний підхід заздалегідь призначеним опонентом зі студентів групи (не більше 5 хвилин). Позитивну оцінку студент отримує в разі обґрунтованого виступу з альтернативним підходом до тематики доповіді.

Дискусія між студентами групи під керівництвом викладача щодо доповіді та виступу опонента. Підведення підсумків обговорення викладачем за кожною темою обговорення.

Позитивну оцінку студент отримує в разі кожного обґрунтованого виступу щодо тематики доповіді.

Міжнародні організації, через переплетення інтересів держав створюють особливу форму керування міжнародною системою. Вони формують інституалізовані межі політичного співробітництва і є об'єктами міжнародного права, хоча й вторинними, оскільки створюються національними державами. Міжнародні організації беруть на себе певні зобов'язання керування в політичній сфері, які вже не можуть повністю взяти на себе держави.

Практичне завдання 4.5. Визначте міжнародні організації, що мають ознаки наднаціональності. Охарактеризуйте їх.

Методичні рекомендації до виконання практичного завдання

Студенти мають обрати міжнародні організації. Кожний студент готує свою доповідь, яка повинна бути не більше 5 хвилин. Під час підготовки доповіді слід звернути увагу на категорію "наднаціональність".

Категорію "наднаціональність ЄС" можна визначити як особливу ознаку правової природи Європейського союзу, що проявляється у можливості зобов'язувати своїми рішеннями державами-члени, не заручаючись їхньою згодою на це в кожному окремому випадку, і мати щодо держав-членів певний обсяг самостійних розпорядчих повноважень.

Наразі Європейський союз, як структура наднаціонального типу в особі своїх органів – Європейської ради, Європейського парламенту, Ради Європейського Союзу та Європейської Комісії, уповноважений створювати правила-регламенти і директиви, обов'язкові для країн-членів.

Самостійна робота за темою 4

Кожний студент обирає міжнародну організацію та розкривають механізм функціонування міжнародних організацій. Зокрема необхідно звернути увагу на такі ключові питання:

правові норми і принципи функціонування міжнародних організацій;
ухвалення рішень в міжнародних організаціях;
принципи та норми міжнародного права;
методи ухвалення рішень у міжнародних організаціях;
міжнародні службовці.

Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів

Необхідно підготувати есе за міжнародними організаціями. Есе має налічувати максимально 3 сторінки. Студенти працюють з інформаційними джерелами. Мінімумально необхідно опрацювати 10 інформаційних джерел.

Під час підготовки зверніть увагу на такі аспекти діяльності міжнародних організацій:

1. Правові норми та принципи функціонування міжнародних організацій: норми міжнародного права, договори, міжнародні звичаї, міжнародні конференції.

2. Ухвалення рішень у міжнародних організаціях. Рекомендовані рішення, обов'язкові рішення, міжнародні кодекси поведінки.

3. Принципи та норми міжнародного права. Загальні принципи. Спеціальні принципи. Привілеї та імунітети. Санкції проти порушників норм поведінки.

4. Організаційно-функціональна структура міжнародних організацій: цілі, сфера компетенції, функції, організаційна структура, механізми ухвалення рішень та їхнього виконання.

5. Методи ухвалення рішень у міжнародних організаціях: одностайний, мажоритарний, консенсусний, метод зважених голосів.

6. Технічні процедури ухвалення рішень у міжнародних організаціях: акламація; просте голосування; поіменне голосування; листове голосування; консенсус.

7. Міжнародні службовці. Основні ознаки статусу міжнародного службовця. Елементи статусу: призначення, права й обов'язки, гарантії, привілеї та імунітети.

8. Постійні представництва держав у міжнародних організаціях. Правові основи створення і функціонування інституту постійних представництв. Напрями діяльності постійних представництв держав у міжнародних організаціях. Призначення та повноваження глави постійного представництва. Кількісний і професійний склад персоналу представництва. Права та функції спостерігачів у міжнародній організації країни – не члена заданої організації. Місії постійних спостерігачів.

Запитання та завдання для самоперевірки

1. Дайте визначення міжнародної організації та назвіть основні ознаки, які дозволяють віднести організацію до категорії "міжнародна".
2. Як називається установчий документ, що засвідчує створення міжнародної організації?
3. Як діяльність міжнародних організацій впливає на регулювання взаємовідносин між країнами?
4. Які підходи існують до типології та класифікації міжнародних організацій?
5. Як поділяють міжнародні організації за предметом діяльності?
6. Наведіть основні відмінності міжнародних урядових і неурядових організацій.
7. Які риси притаманні сучасному етапу розвитку міжнародних організацій?

Література: [1; 3; 9; 13].

Змістовий модуль 2

Забезпечення національної безпеки України

Тема 5. Нормативно-правові та інституційні засади реалізації політики безпеки України

Практичні завдання за темою 5

Практичне завдання 5.1. Студенти готують доповіді та презентації за темами:

1. Роль державних структур в забезпеченні національної безпеки України.

2. Компетенція Президента України у забезпеченні національної безпеки України.

3. Конституційні засади організації та діяльності Кабінету Міністрів України в сфері управління національною безпекою.

4. Компетенція Верховної Ради України в сфері забезпечення національної безпеки.

5. Компетенція Конституційного Суду України в сфері забезпечення національної безпеки.

6. Суди загальної юрисдикції.

7. Прокуратура України.

8. Національний банк України.

9. Компетенція центральних органів виконавчої влади у забезпеченні національної безпеки.

10. Сили забезпечення національної безпеки України.

11. Роль ОВС (Органів внутрішніх справ) України в управлінні національною безпекою.

12. Роль Внутрішніх військ МВС України в управлінні національною безпекою.

13. Роль Служби безпеки України в управлінні національною безпекою.

14. Роль Державної прикордонної служби України в управлінні національною безпекою.

15. Роль Державної митної служби в управлінні національною безпекою.

16. Компетенція Збройних Сил України в управлінні національною безпекою.

17. Завдання Управління державної охорони України у сфері управління національною безпекою.

18. Війська цивільної оборони в управлінні національною безпекою.

19. Роль сил спеціального призначення у забезпеченні національної безпеки України.

Методичні рекомендації до виконання практичного завдання

Презентація доповідей на попередньо обрану тему в контексті теми практичного заняття передбачає виступ студента (не більше 10 хвилин) із підготовленою презентацією доповіді за вибраною темою. Позитивну

оцінку студент отримує в разі обґрунтованої вичерпної доповіді, з висвітленням основних положень у вигляді презентації.

До кожної доповіді готується альтернативний підхід заздалегідь призначеним опонентом зі студентів групи (не більше 5 хвилин). Позитивну оцінку студент отримує в разі обґрунтованого виступу з альтернативним підходом до тематики доповіді.

Дискусія між студентами групи під керівництвом викладача щодо доповіді та виступу опонента. Підведення підсумків обговорення викладачем за кожною темою обговорення.

Позитивну оцінку студент отримує в разі кожного обґрунтованого виступу щодо тематики доповіді.

Наприклад, основні моменти, на які слід звернути увагу під час підготовки доповіді "Компетенція Президента України у забезпеченні національної безпеки України".

Президент України, відповідно до ст. 106 Конституції України, а також ст. 9 Закону України "Про основи національної безпеки України" як глава держави, гарант державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина та Верховний Головнокомандувач Збройних сил України і Голова Ради національної безпеки і оборони України:

здійснює загальне керівництво у сферах національної безпеки та оборони України;

забезпечує державну незалежність, здійснює керівництво у сферах національної безпеки та оборони України, представляє державу в міжнародних відносинах, здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, веде переговори й укладає міжнародні договори України;

вносить до Верховної Ради України подання про оголошення стану війни та приймає рішення про використання Збройних сил України у разі збройної агресії проти України;

приймає відповідно до закону рішення про загальну або часткову мобілізацію та введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у разі загрози нападу, небезпеки державній незалежності України;

приймає у разі необхідності рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошує у разі необхідності окремі місцевості України зонами надзвичайної екологічної ситуації – з наступним затвердженням цих рішень Верховною Радою України.

Ключові аспекти доповіді "Компетенція Збройних Сил України в управлінні національною безпекою".

Україна, з урахуванням необхідності забезпечення власної воєнної безпеки та оборони, усвідомлюючи свою відповідальність у справі підтримання міжнародної стабільності, як суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава має Збройні сили України з необхідним рівнем бойової готовності та боєздатності. Відповідно до ст. 1 Закону України "Про Збройні сили України" Збройні сили України – це військове формування, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності.

Аналізуючи цей наведений закон, а також Закон України "Про оборону України", можна виділити такі завдання ЗС у забезпеченні національної безпеки:

- запобігання та відсіч збройній агресії та збройному конфлікту;
- здатність до переведення на воєнний стан;
- ліквідація збройного конфлікту;
- забезпечення готовності населення і території держави до оборони;
- забезпечення національних інтересів;
- реалізація власної воєнної політики;
- формування та реалізація воєнної, воєнно-економічної, військово-технічної та військово-промислової політики держави.

Самостійна робота за темою 5

Проаналізуйте місце України в міжнародних рейтингах:

- найпотужніших націй світу;
- індекс демократії;
- глобальний індекс миру;
- щастя;
- свободи преси;
- якості автомобільних доріг;
- авіаційної інфраструктури;
- рейтингу логістичної ефективності;
- глобального індексу нелегальної торгівлі;
- інвестиційної привабливості.

Приклад виконання самостійної роботи

Україна продовжує покращувати свої позиції в міжнародних рейтингах. Дороги в країні стали кращими, авіаційна інфраструктура стала більш якісною, але повільніше працює інтернет.

Вперше Україна була представлена в рейтингу найпотужніших націй світу (публікується в Business Insider, створювали спільно US News і World Report) та відразу посіла 33-тє місце з 80. Позиція країни в рейтингу визначається політичною, економічною та військовою силою, враховуються також можливі зовнішні впливу на політику держави та її роль у регіоні. Перше місце передбачувано посідають США, далі йдуть Росія та Китай, найменш потужною визнана Словенія.

Україна в світових рейтингах: менше щастя, більше свободи преси. Україна опустилася у всесвітньому рейтингу щастя, але увійшла до топ-50 країн із найсильнішою армією.

Також уперше Україна потрапила до рейтингу глобального індексу нелегальної торгівлі – 76-тє місце (останнє місце серед країн Європи). Індекс визначає, наскільки економіка сприяє або, навпаки, протистоїть незаконній торгівлі. Найкраще з нелегальною торгівлею борються у Фінляндії, Британії та США, найгірше – в Лівії.

На чотири позиції вгору Україна піднялася в рейтингу якості автомобільних доріг. Перемога невелика, тому що наша країна в результаті посідає лише сьоме з кінця місце (130-тє зі 137). Найкращими дороги виявилися в ОАЕ, Сінгапурі та Швейцарії. В аутсайдерах рейтингу – Мавританія.

Однак значно покращилася в Україні якість авіаційної інфраструктури – плюс 11 позицій у рейтингу (вперше трійці лідерів Сінгапур, Гонконг та ОАЕ). А ось із залізничною інфраструктурою ситуація погіршилася – падіння в рейтингу на три позиції.

Ривок на 14 позицій вгору Україна зробила в рейтингу логістичної ефективності Всесвітнього банку – тепер наша країна на 66-му місці зі 160. У рейтингу оцінюються п'ять напрямів: інфраструктура, міжнародне транспортування вантажів, логістична компетентність, відстеження вантажів і своєчасність доставки (за цим критерієм Україна отримала найвищий бал). Лідером рейтингу стала Німеччина, а найгірше з логістикою в Афганістані.

На сім позицій України піднялася в глобальному рейтингу інновацій, тепер на 43-му місці. До першої трійки увійшли Швейцарія, Нідерланди

та Швеція. І трохи поліпшила Україна свої позиції в рейтингу глобального індексу миру. Посівши 152-те місце зі 163, Україна перебуває в групі країн, визнаних небезпечними для проживання.

Україна опустилася в рейтингу швидкості інтернету на чотири рядки.

Україна за рік піднялася на 3 позиції й посідає 131-ше місце в рейтингу інвестиційної привабливості країн світу BDO International Business Compass (IBC) за 2018 рік.

Література: [1; 3; 9; 13].

Тема 6. Україна та проблеми безпеки в рамках ООН та ОБСЄ

Практичні завдання за темою 6

Практичне завдання 6.1. Проаналізуйте важливість для України співробітництва в сфері безпеки з міжнародними організаціями (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Оцінки важливості для України кожної з наступних цілей безпекового співробітництва з кожною з наведених міжнародних організацій

Цілі	Міжнародні організації			
	ЄС	НАТО	ОБСЄ	ООН
	Середній бал			
Підвищення міжнародного авторитету України	4,9	4,7	4,8	4,8
Зміцнення міжнародної безпеки України	4,8	4,7	4,4	4,4
Поглиблення відносин з ЄС	5,0	4,7	4,3	3,8
Розвиток відносин з РФ	3,4	3,2	3,3	3,0
Підвищення ефективності влади	4,6	4,3	3,7	3,3
Зміцнення обороноздатності України	4,0	4,7	3,3	3,3
Зміцнення демократії в Україні	4,9	4,5	4,3	3,8
Зміцнення ринкової економіки	4,7	3,9	3,2	3,1
Подолання корупції в Україні	4,8	4,4	3,9	3,6
Підвищення рівня добробуту громадян України	4,5	3,7	3,1	3,0
Підвищення ефективності оборонної промисловості	3,8	4,2	3,0	2,6
Сума оцінок	49,4	47,0	41,3	38,7

За п'ятибальною шкалою від 1 до 5, де "1" означає, що співробітництво є зовсім неважливим, а "5" – є надзвичайно важливим.

Методичні рекомендації до виконання практичного завдання

Особливу увагу необхідно звернути на оцінки експертів щодо безпекового співробітництва з ОБСЄ та ООН.

Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) – міжнародна організація, яка ставить собі за мету збереження миру й розвиток демократії на європейському континенті.

ОБСЄ бере свій початок з Наради з безпеки та співробітництва в Європі, яка була заснована 1 серпня 1975 року підписанням Гельсінського заключного акту. 1 січня 1995 року Нарада з безпеки та співробітництва в Європі змінила свою назву на Організацію з безпеки та співробітництва в Європі. Нині ОБСЄ нараховує 57 країн-членів. Її штаб-квартира розташована у Відні.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) – глобальна міжнародна організація, заснована 24 жовтня 1945 року на конференції у Сан-Франциско на підставі Хартії Об'єднаних Націй. Декларованою метою діяльності організації є підтримання та зміцнення миру й міжнародної безпеки, розвиток співробітництва між державами світу.

Практичне завдання 6.2. Розкрийте основні напрями взаємодії України та ОБСЄ у безпековій сфері. Надайте ранг кожному напрямку від найважливішого до незначних.

Методичні рекомендації до виконання практичного завдання

Політична значущість ОБСЄ полягає у тому, що це фактично єдина європейська організація у сфері безпеки, яка безпосередньо займається раннім попередженням і вирішенням конфліктів та посткризовою відбудовою, широко застосовуючи методи превентивної дипломатії. Якнайбільша з наявних регіональних організацій безпеки, ОБСЄ сприяє розробленню нової, що ґрунтується на співробітництві, моделі всеосяжної європейської безпеки. Зокрема ОБСЄ вирішує широкий спектр питань безпеки: контроль над озброєнням; превентивна дипломатія, запобігання конфліктам, урегулювання криз і постконфліктне відновлення, протидія тероризму, захист прав людини, розгляд питань економічної та екологічної безпеки.

Практичне завдання 6.3. Студенти працюють у малих групах по 3 – 4 студенти. Кожна підгрупа обирає країну, яка розташована на певному континенті. Готує доповідь і презентацію щодо місця країни в світових рейтингах: демократії; свободи преси; корупції; конкурентоспроможності;

сили армій; людського розвитку; безробіття; екологічні рейтинги; ВВП на душу населення; рейтинг безпечних та небезпечних країн світу та інші.

Студенти мають проаналізувати від 7 різних рейтингів країн, динаміку місця обраної країни в рейтингах, проаналізувати лідерів рейтингу та країни на останніх місцях.

Питання для самостійного опрацювання за темою 6

1. Вплив НАТО на забезпечення регіональної безпеки. Політичний діалог України з Альянсом.
2. Інтереси України щодо участі в операціях з підтримки миру.
3. Нормативно-правове регулювання миротворчої діяльності України: національний та міжнародний контекст.
4. Місце України в міжнародних миротворчих силах, зокрема під егідою ООН та ОБСЄ.

Література: [2; 5; 9; 14].

Тема 7. Україна в європейській та євроатлантичній системах безпеки

Практичні завдання за темою 7

Завдання 7.1. Поставте бали щодо кожної загрози національній безпеці України (табл. 7.1). Науково обґрунтуйте виставлені бали за кожною загрозою.

Таблиця 7.1

Ранжування загроз національній безпеці України

Загрози національній безпеці України	Бали
1	2
Поширення корупції в органах державної влади, зрощення бізнесу та політики, організованої злочинної діяльності	
Переважання в діяльності управлінських структур особистих, корпоративних, регіональних інтересів над загальнонаціональними	
Нелегітимне використання силових структур у політичних чи бізнесових цілях	
Деформація внутрішнього конкурентного середовища, неефективність антимонопольної державної політики	

1	2
Відсутність довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку України, в рамках якої мали б узгоджуватися плани реструктуризації, приватизації та розвитку як окремих галузей, так і підприємств	
Позбавлення (неприйнятне ускладнення) доступу України до ресурсів (особливо енергоресурсів)	
Зниження боєздатності Збройних Сил України, інших силових структур до рівня, що не забезпечує надійний захист від наявних і потенційних загроз	
Критичний стан основних виробничих фондів у провідних галузях промисловості, агропромислового комплексу, системах життєзабезпечення	
Неефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, недостатні темпи диверсифікації джерел постачання	
Транскордонна злочинність (торгівля людьми, наркоторгівля тощо)	
Неадекватність систем захисту об'єктів і населення масштабам наявних та потенційних загроз	
Велика боргова залежність держави, критичні обсяги внутрішнього та зовнішнього боргів	
Позбавлення (критичне обмеження) державного суверенітету	
Переростання внутрішніх протиріч (на політичному, етнічному, релігійному, майновому підґрунті) у відкриті конфлікти із застосуванням сили	
Нестабільність і конфлікти поблизу українських кордонів	
Прояви сепаратизму, намагання автономізації за етнічною ознакою окремих регіонів, втрата територіальної цілісності	

Виставляти бали необхідно за п'ятибальною шкалою від 1 до 5, де "1" означає, що проблема є зовсім неактуальною, а "5" – проблема є надзвичайно актуальною.

Завдання 7.2. Студенти представляють по 2 актуальні політичні новини, які відносяться до забезпечення національної безпеки України. Студенти працюють в малих групах по 3 – 4 студенти.

Методичні рекомендації до виконання практичного завдання

Національна безпека України – комплекс законодавчих та організаційних заходів, спрямованих на постійну захищеність життєво важливих інтересів людини та громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності й оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти і науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова й інформаційної безпеки, соціальної

політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі й підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості й сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики й енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних і водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології та довкілля й інших сферах державного управління у разі виникнення негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам.

Завдання 7.3. Проаналізуйте місце України в західних системах безпеки.

Методичні рекомендації до виконання практичного завдання

Якщо враховувати роль і місце оновлених НАТО і ЄС у сучасних процесах світового цивілізаційного розвитку, їхній глобальний вплив на політичне становище в усіх регіонах планети, то зробимо беззаперечний висновок: взаємини з цими організаціями мають непересічне значення для розгортання державотворчих процесів в Україні. Унікальність становища нашої країни полягає в тому, що вона має реальні шанси на повноправне членство в євроатлантичних структурах безпеки. Цьому сприяють вигідне геополітичне положення, причетність українців до традицій європейської культури, демографічний склад населення, економічний потенціал, спроможність зробити вагомий внесок у зміцнення загальноєвропейської безпеки. Але без повноцінних політичних і соціально-економічних реформ говорити про ймовірність членства України в НАТО і ЄС не доводиться.

Самостійна робота за темою 7

Запитання для сомоперевірки

1. Які країни є членами НАТО?
2. Які офіційні мови НАТО?
3. Які умови вступу до НАТО? Які країни мають на це право?
4. Чи має НАТО власні збройні сили?
5. Скільки коштує діяльність НАТО та хто за це сплачує?
6. Яка роль НАТО у боротьбі з тероризмом?

Тема 8. Двостороннє співробітництво України

Практичні завдання за темою 8

Завдання 8.1. Студенти представляють по 2 політичні новини, які відносяться до забезпечення безпеки в світі. Акцент на міжнародну безпеку. Студенти працюють у малих групах по 3 – 4 студенти.

Методичні рекомендації до виконання практичного завдання

Студенти обирають актуальні політичні новини на офіційних веб-сайтах новин. Роблять доповіді на заняттях. Доповідь має тривати до 5 хвилин. Доповіді стосуються забезпечення міжнародної безпеки. Студенти мають бути готовими відповідати на запитання щодо представленої політичної новини та до дискусії. Акцентують увагу на тому, які країни ведуть дипломатичні переговори щодо погашення міжнародних конфліктів, а які виступають агресорами.

Міжнародна безпека – стан міжнародних відносин, що виключає порушення миру або створення реальних загроз безпеці народів у будь-якій формі; діяльність держав і міжнародних інститутів щодо підтримання такого стану; універсальна система механізмів, заходів і гарантій, сукупність яких виключає застосування сили. У сучасній світовій політиці досягнення задовільного стану міжнародної безпеки розглядають як одну з найважливіших функцій світового співтовариства, основою якої є процеси роззброєння, зміцнення взаєморозуміння і взаємної довіри між державами, своєчасне та ефективне урегулювання конфліктів, що виникають. Згідно зі Статутом ООН головною відповідальність за підтримку миру та міжнародної безпеки покладено на Раду безпеки ООН, якій належить виняткове право застосування санкцій проти агресора.

Агресор – за міжнародним правом країна або група країн, пов'язаних договором про військову допомогу, що першою застосовує збройну силу проти іншої держави, здійснюючи тим самим агресію.

З погляду міжнародного права державою-агресором є країна, що: оголошує війну іншій державі;

зайшла з озброєними силами на території іншої держави, навіть без оголошення війни;

бомбардує наземні об'єкти іншої країни за допомогою сухопутних сил, з повітря або моря;

застосовує морську блокаду узбережжя або портів іншої держави; надає підтримку озброєним групам, які були організовані на території країни і роблять напади на територію іншої держави.

Рівень і стан міжнародної безпеки визначають: характер глобальних проблем сучасності, загроз людству або окремим регіонам, захищеність зовнішніх кордонів і стан внутрішньої (національної) безпеки держав. Як політичне явище макросоціального рівня питання міжнародної безпеки актуальне для більшості країн міжнародної спільноти, оскільки прагнення до безпеки є мотиваційною основою індивідуальної та групової діяльності як окремої людини, так і всього людства.

Поряд із традиційними джерелами небезпеки (прагнення окремих країн до гегемонії, перевага у системах стратегічного озброєнь, експансіонізм), рівень безпеки на сучасному етапі розвитку людства додатково визначають нові загрози: зростання локальних конфліктів, поширення міжнародного тероризму, розкрадання ядерних матеріалів і несанкціоноване розповсюдження ядерних технологій, утворення у деяких державах незаконних збройних формувань, висока ймовірність застосування ними зброї масового ураження.

Сучасна система міжнародної безпеки ґрунтується на принципах: загального характеру й однакового рівня безпеки для всіх країн, незалежно від їхньої ролі на світовій арені; міжнародного співробітництва у вирішенні проблем безпеки та колективних дій щодо усунення агресії й унеможливлення причин її виникнення; недостатності використання суто військових – силових засобів підтримання миру; високої міри довіри у міжнародних стосунках, відкритості світової політики; системного характеру конструювання архітектури безпеки.

Питання для самостійної роботи за темою 8

1. Безпека України в контексті діалогу з провідними акторами та стратегічними партнерами: проблеми та перспективи.
2. Співробітництво України з країнами Сходу та Азії в безпекових питаннях.
3. Компетенція Збройних Сил України в управлінні національною безпекою.
4. Роль Державної прикордонної служби України в управлінні національною безпекою.
5. Роль Служби безпеки України в управлінні національною безпекою.

Література: [5; 9; 17].

Рекомендована література

Основна

1. Барабанов О. Н. Современные глобальные проблемы мировой политики / О. Н. Барабанов, С. С. Веселовский, В. А. Голицын ; ред. М. М. Лебедева. – Москва : Аспект Пресс, 2009. – 255 с.
2. Бегма В. М. Оборонна політика України на початку ХХІ століття : аналітична доповідь / В. М. Бегма. – Київ : НІСД, 2010. – 72 с.
3. Бен-Гера М. Менеджмент державної політики: ключові гравці / М. Бен-Гера, Д. Саймон ; пер. : І. Чуприна, Т. Перепелиця. – Київ : Центр адаптації державної служби до стандартів ЄС, 2009. – 143 с.
4. Власюк О. С. Система економічної безпеки держави / О. С. Власюк ; ред. А. І. Сухоруков. – Київ : Видавничий дім "Стилос", 2010. – 684 с.
5. Горбулін В. П. Засади національної безпеки України : підручник / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. – Київ : Інтертехнологія, 2009. – 272 с.
6. Горбулін В. П. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. – Київ : ДП "НВЦ "Євроатлантикінформ", 2007. – 592 с.
7. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2012. – 252 с.
8. Петряєва З. Ф. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки : навч.-практ. посіб. / З. Ф. Петряєва, Г. А. Іващенко ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 241 с.
9. Ситник Г. П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки : навч. посіб. / Г. П. Ситник, В. І. Абрамов, Д. Я. Кучма ; за заг. ред. Г. П. Ситника. – Київ : НАДУ, 2009. – 248 с.
10. Ситник Г. П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки : навч. посіб. / Г. П. Ситник, В. І. Абрамов ; за заг. ред. Г. П. Ситника. – Київ : НАДУ, 2009. – 240 с.
11. Ситник Г. П. Концептуальні та організаційні засади забезпечення національної безпеки : навч. посіб. / Г. П. Ситник. – Київ : Вид-во НАДУ, 2005. – 120 с.

12. Ситник Г. П. Національна безпека України: теорія і практика : навч. посіб. / Г. П. Ситник, В. М. Олуйко, М. П. Вавринчук ; за заг. ред. Г. П. Ситника. – Хмельницький ; Київ : Кондор, 2007. – 616 с.

Додаткова

13. Власюк О. С. Український соціум / О. С. Власюк, В. С. Крисаченко, М. Т. Степико. – Київ : Знання України, 2013. – 791 с.

14. Глобальное конкурентное пространство / ред. О. Г. Белорус. – Київ : КНЭУ, 2008. – 720 с.

15. Проблеми та напрями реалізації експортного потенціалу паливно-енергетичного комплексу України : аналітична доповідь / С. Б. Воронцов, С. В. Бєгун, А. А. Білуха, О. П. Кошарна ; ред. А. Ю. Сменковський. – Київ : НІСД, 2011. – 48 с.

Інформаційні ресурси

16. Навчальна дисципліна "Регіональна та національна безпека" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5353>.

17. Офіційний портал Верховної Ради України. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.

18. Офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України. – Режим доступу : <http://www.rnbo.gov.ua>.

Зміст

Вступ.....	3
Методичні рекомендації до виконання практичних завдань та самостійної роботи студентів за темами.....	5
Змістовий модуль 1. Проблеми безпеки в сучасних міжнародних відносинах	5
Змістовий модуль 2. Забезпечення національної безпеки України	17
Рекомендована література.....	29
Основна.....	29
Додаткова.....	30
Інформаційні ресурси	30

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

РЕГІОНАЛЬНА ТА НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

**Методичні рекомендації
до виконання практичних завдань
та самостійної роботи студентів
спеціальності 291 "Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Іващенко** Ганна Анатоліївна

Відповідальний за видання *І. П. Отенко*

Редактор *А. С. Ширініна*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2021 р. Поз. № 28 ЕВ. Обсяг 32 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*